

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛІЗМІ: ПОСТКОЛОНІАЛЬНА АКТУАЛІЗАЦІЯ

Вражаючий історичний масштаб подій останнього року поставив (і продовжує ставити) перед вдумливою людиною та цілим суспільством чимало запитань та спонукає до пошуку адекватних вимогам часу відповідей. Одна із найважливіших лежить у сфері політичної філософії. Причому філософії виразно націоцентричної. Важко не погодитись із тими аналітиками, котрі спостерегли, що систематичні народні протести протягом постколоніального періоду, два великі Майдани (у 2004 та 2013 – 2014 рр.), перманентні сепаратистські процеси, українофобія у найвищих ешелонах влади, анексія Криму, гібридна російсько-українська війна на Донбасі (розпочата у 2014 р.) підтвердили правоту націоналістичних політологів початку 1990-х: Україна хоч і здобула політичну незалежність від Росії, але так і не спромоглася створити власну державу¹.

Як би не намагалися переконувати посткомуністичні, лібералістичні, націонал-демократичні та інші лідери громаду у тому, що в українців уже є “своя” державність, котру лише треба “наповнити” українським змістом, проте факт залишився фактом і ніщо його краще не вияскає як залиті кров’ю патріотів і московських окупантів Донецщина та Луганщина: основна політична проблема українців із проголошенням незалежності у 1991 р. так і не розв’язалася. Ідеться про парадоксальне існування у проголошеній “державі Україна” проблеми бездержавності титульної нації – відсутності в українців власної національної держави, української України. Класичне й парадигмальне для української культури нового часу літературне тлумачення такого типу держави як колективного прихистку народу дав Тарас Шевченко у “Посланні” в образі “своєї хати”, в якій тільки і може реалізуватися нацією (мегаородиною) самовладне буття – “своя й правда, і сила, і воля”. Є у Кобзаря й драматичні образи поневоленої нації як “бездітної вдовиці” та бездержавності як “безверхої хати”. Не випадково один із найталановитіших продовжувачів шевченківської української ідеї Іван Франко зробив національну державу стрижневим концептом свого знаменитого “національного ідеалу”. Остаточне вивершення проблема державності отримала у філософії українського націоналізму ХХ ст. в понятті Української самостійної соборної держави (УССД). Саме УССД стала одним із провідних образів та концептів в художній творчості та есеїстиці вісниківства – письменників-націоналістів міжвоєнної доби: Д. Донцова, Є. Маланюка, Ю. Липи, Л. Мосендза, О. Ольжича, О. Теліги та ін.

Прикметно, що ні українські правлячі еліти, ні зовнішні геополітичні чинники виявились не зацікавленими в існуванні такої української держави, держави як політичного дому української нації. І прикладів цього безліч. Але найпоказовішим видається те, що за понад 23 роки незалежності різнокольорова влада так і не запропонувала суспільству хоча б якусь чітку ідеологію державотворення, лише внутрішньо суперечливі неоколоніальні проекти: політичне орієнтування то на Захід, то на

Москву, побудова невідомо чиєї, космополітичної системи влади, свавілля кримінально-олігархічних кланів в межах “режиму внутрішньої окупації” (В. Іванишин), безправ’я народу, процеси денаціоналізації українців і русифікації національних меншин та ін.

Тому українське постколоніальне суспільство просто вимагало якісних політичних, державотворчих змін. На жаль, національно-революційні процеси кінця 1980-х – початку 1990-х, 2004-го та зими 2013 – 2014 рр. так і не були завершені. В останньому випадку – через агресію Російської Федерації з лютого 2014 р. Тому звична заміна людей влади в Україні не завершилась зміною злочинної системи влади. А це означає, що українському суспільству треба готуватися до активного протистояння не лише на зовнішньому, антиросійському та антисепаратистському фронті, а й на внутрішньому: завершення національної революції, якісна зміна системи влади й побудова нової української держави. Цілком в дусі настанов видатного націоналістичного філософа та політичного діяча Степана Бандери: “Українська національна революція, а не тільки протирежимний резистанс”².

Що ж означають ці слова С. Бандери в теперішній час в ідеологічному, суспільно-світоглядному сенсі? На наш погляд, вони стосуються, окрім багатьох інших сфер та ідейних площин, передусім сфери державного будівництва, а тому передбачають усвідомлення двох важливих моментів. По-перше, державу не можна, й український історичний досвід від XVII ст. тут дуже показовий, будувати наосліп, без чіткого ідеологічного бачення: що, для кого і навіщо будується. По-друге, варто пам’ятати, що ідеології є різними і саме в залежності від того, яку світоглядну модель кладуть в основу політичної системи, постають різні державні будівлі.

Щоб увиразнити окреслену проблему вибору ідеології державотворення, поглянемо на неї із врахуванням двох концептуальних і пов’язаних між собою понять: нації та свободи. Оскільки нам ідеться про політичне забезпечення вільного й самодостатнього існування українців саме як національної спільноти. Крім того, якраз поняттями нації та свободи часто зловживають та спекулюють, безвідповідально перекручуючи їх глибинний сенс, забуваючи, що різні тлумачення таких основопонять дають можливість по-різному, інколи полярно, пізнавати й оцінювати реалії внутрішнього та зовнішнього світів людини. Тому осягнення нації та свободи доцільно, на наш погляд, базувати на тому вивіреному часом фундаментальному розумінні, котре пропонує нам буттєво-історичний герменевтичний досвід. Ідеться, у світовому вимірі, насамперед про онтологічно-екзистенціальну філософію тлумачення М. Гайдеггера та його послідовників, а також про органічний національно-екзистенціальний спосіб інтерпретації, котрий репрезентує українська класична література (Т. Шевченко, Є. Маланюк, Л. Костенко, В. Стус та ін.) та націоцентрична філософія (Д. Донцов, Ю. Вассиян, С. Бандера та ін.)³.

Під нацією розуміємо усвідомлену і дієву єдність людей природно-соціального (кровно-етнічного) та духовно-конвенціонального (культурно-історичного) типу, об’єднаних довкола ідеї свободи (вільного буття у власній державі)⁴. А свободу розглядаємо як одну з основоположних реалій (чи, в іншій термінології, модусів) людського існування, котра постає не лише як можливість щось не виконати чи готовність виконати необхідне, а насамперед як сутність істини (алетейї, неприхованості буття), що володіє людиною й робить її історичною (закоріненою в тут-буття народу), робить її не визискувачем-паном, а вільним пастирем сущого – всього, що існує.

Відповідно до такого тлумачення нації та, передусім, свободи доречно виділити два базові, фундаментальні типи суспільних свідомості та світогляду. Йдеться про імперіалізм (і його прихований апатридський варіант – космополітизм) як ідеологію національної несвободи (хижацький, нігілістичний, спустошувальний тип буття, де домінує розрахункове, антибуттєве мислення, в котрому людина – раб своєї гордині та егоїзму й водночас – пан сущого і невільник інших панів) і націоналізм як ідеологію національної свободи (турботливий, буттєвооберігальний тип буття, де культивується буттєво-історичне мислення, де людина – дбайливий, вільний пастир сущого). При цьому важливо враховувати, що базові суспільні світогляди не є породженнями Нового часу, а існували відтоді, відколи виникають національні спільноти, їхня колективна самосвідомість (дослідники, наприклад Г. Кон чи Е. Сміт, говорять про націоналізм давніх юдеїв, греків і ранніх римлян, імперіалізм македонян, персів чи пізніх римлян).

Якщо звернутися до окцидентального (передусім євроатлантичного) історичного досвіду Нового часу (від XV ст.), а особливо XIX і XX століття, то можна виділити кілька інваріантних типів імперського світогляду та різні форми антагоністичного йому світогляду націоналістичного, що визначають способи мислення, культурно-історичні реалії та політичні фактори буття модерної людини. Якщо оминати тут теж глобальну, але доволі суперечливу та еволюційну ідеологію консерватизму, що потребує окремого тлумачення, а також менш масштабні світоглядні форми (анархізм, анархо-синдикалізм та ін.), то доволі чітко окреслюються три основні модифікації імперського світогляду та відповідні їм типи шовіністичних інтерпретаційних настанов й апатридських дискурсивних форм: лібералізм (демолібералізм, неолібералізм, ліберальна демократія), соціал-демократизм (комунізм, соціалізм, соціальна демократія), псевдотрадиціоналізм (націонал-соціалізм, націонал-більшовизм, євразійство, частково – фашизм) та ін. Залучаючи інші історичні та цивілізаційні досвіди, можна виділити й інші різновиди імперіалізму: явний та прихований, національний та інтернаціоналістичний, світський та релігійний, європейський та азійський, регіональний та світовий, частковий і тотальний та ін. Їм усім протистояла й протистоїть націоналістична ідеологія, котра в кожній країні має свою специфіку, однак її сутнісні параметри залишаються загалом незмінними.

Крім того, хоча фундаментальні ідеології й прямо корелюють із відповідними ідеологіями політичними, проте їх варто розрізняти як ширше (родове) та вужче (видове) поняття. Взагалі, проблема узгодження фундаментальних (базових) та вузькополітичних світоглядів (доктрин) і програм партій, їх взаємодії та трансформацій потребує окремих досліджень. Попередньо варто відзначити, що, спираючись на світоглядну базу імперіалізму, навіть праві, консервативні чи номінально націоналістичні організації стають імперськими або космополітичними. Прикладом може бути партійно-політична структура сучасного Заходу, де більшість партій, попри декларування, в суті своїй існують в межах лібералістичного базового світогляду. У межах лібералістичної парадигми відбувається і їх структуризація на праві (право-лібералістичні, з консервативними елементами у програмах), центристські (просто лібералістичні) та ліві (ліво-лібералістичні, із соціал-демократичними програмними елементами). І навпаки, у тих країнах, де все ще відчутно сильною є націоцентрична традиція державотворення переважна більшість партійних та громадських структур зорієнтовані на національну ідею, на зміцнення й розбудову національної держави, а тому є націоналістами на базовому рівні своєї свідомості (навіть не будучи чле-

нами націоналістичних партій чи рухів). Прикладами можуть бути сучасні Японія, Саудівська Аравія чи Польща, де практично немає при владі антинаціональних організацій чи політичних діячів. А всі різнокольорові партії – праві, центристські, ліві, – пропонують різні політичні шляхи розвитку своїх країн саме як національних держав. Наприклад, Ліберально-демократична партія в Японії домінувала з 1955 по 1993 рр. і, не зважаючи на назву, розбудовувала саме національну державу.

Щоб увиразнити специфіку імперського (разом із космополітичним) та, відповідно, націоналістичного світоглядів та способів мислення, розглянемо їх в системі деяких основних антитез.

В основі імперсько-космополітичного міркування лежить антитрадиціоналізм або псевдотрадиціоналізм (заперечення національних культурних традицій або їх викривлене тлумачення). Натомість в основі націоналістичного розмірковування лежить традиціоналізм (постійна актуалізація традиційних вартостей національної культури та історичного досвіду).

Імперіалізмові та космополітизмові притаманні доктринерство й утопізм часто універсалістського типу, будування антибуттєвих, а тому завжди кривавих, “повітряних замків” чи “вавилонських веж”, натомість націоналізмові – екзистенційна вкоріненість, буттєвий реалізм (або, принаймні, ідеалістично-метафізична скерованість, котра не заперечує основоstruktur національного буття).

В ідеології імперіалізму-космополітизму переважають неправда, напівправда і політичні міфи – семіотичні системи, призначення яких – фальшування дійсності з колоніалістичною метою, через витворення примітивізуючих, хибних стереотипів у масовій свідомості, сформування імперської типу людини. Наприклад: демоліберальний міф про абсолютну свободу окремого індивіда, соціал-демократичний міф про класову свободу і псевдотрадиціоналістичний міф про свободу раси. Є й більш часткові міфи: про природність і неминучість глобалізації в західному неолібералізмі, про “велику вітчизняну війну” чи “радянський народ” як “нову історичну спільноту” в російському комунізмі, про вищість “нордичної раси” в німецькому націонал-соціалізмі, про глобальний “руський мір” в російському євразійстві ХХІ ст. та ін. Натомість націоналізм базується на політичних візіях чи ідеалах. Йдеться про семіотичні системи, мета яких в актуалізації давніх та моделюванні нових об’єктів для національно-духовної ідентифікації, відновлення чи зміцнення національної ідентичності, сформування національного типу людини. Візія має дивінаторну (інтуїтивно-пророчу) природу, оскільки володіє здатністю “проникати в сутність дійсності на основі пізнаних чи інтуїтивно відчуваних закономірностей буття, прихованих за явищами життя”⁵. Прикладами можуть бути художньо-політичні “сни” вільного національного життя у Т. Шевченка, національний ідеал в І. Франка, героїчні “видива” в Д. Донцова, двохтисячолітня віра у свій Сіон бездержавних євреїв та ін.⁶ Інколи націоналістичні візії не зовсім точно називають “національними міфами”. Хибність міфів та істинність вісій (ідеалів) остаточно доводиться тільки часом.

Імперські світогляди, передусім лібералізм та соціал-демократизм, базуються на матеріалізмі і прагматизмі як пріоритетних формах філософствування. Для націоналізму пріоритетним типом філософствування є передусім ідеалізм та онтологічний екзистенціалізм (хоча не лише вони).

Імперіалізм характеризується нігілістичним типом мислення (крамарським, розрахунковим, хижацьким, антибуттєвим), покликаним в тій чи іншій формі спустошувати Бога та буття – природу, час, людину, культуру, націю та ін. При цьому

він категорію “бути” зводить до категорії “мати”. Націоналізм культивує мислення буттєво-історичне (національно-екзистенціальне, пастирське, “осмислювальне розмірковування” (М. Гайдеггер)), мислення, покликане захищати й розвивати різні буттєві та трансцендентні форми. Йдеться про мислення в національних категоріях чи екзистенціалах – захисту, розвитку та відтворення нації.

Імперіалізм часто базується на гуманізмі (людиноцентризмі, егоїзмі) та його похідних – секуляризмі, атеїзмі, деїзмі, агностицизмі та ін., що нерідко вироджується у сатанізм. Інколи імперіалізм може використовувати квазірелігійні форми (наприклад, неоязичництво в німецькому націонал-соціалізмі) або девальвувати традиційні конфесії, роблячи їх інструментом колоніалістичної політики (наприклад, російський імперіалізм це систематично робив і робить із московським православ'ям). Стосовно західного світу християнський протестантський філософ і письменник Френсіс Шеффер писав: “Демократія і християнський світогляд нерозривно пов'язані. Свобода гуманістів (не обмежена християнськими цінностями) веде до хаосу і рабства під гнітом держави. Гуманізм кожен раз закінчується авторитаризмом”. Націоналізм як правило тісно пов'язаний із тією чи іншою релігійною традицією, культивує релігійність (теоцентризм) та гуманність (людяність). Відомими є вражаючі приклади релігійної підтримки відповідних націоналістичних рухів: польським католицизмом, Українською греко-католицькою (унійною) Церквою, ісламом, грецьким православ'ям та ін. В мусульманському світі спостерігаємо нерозривний зв'язок релігійної та національної ідей.

Імперську стратегію внутрішньої політики визначає тенденція до поневолення свого ж народу. Йдеться про явний або прихований внутрішній імперіалізм, внутрішнє поневолення чи, в термінології В. Іванишина, “внутрішню окупацію” у формах тиранії, диктатури, тоталітаризму або космополітичної демократії (постійна тиранія начебто “народної” влади, цензура, переслідування, геноциди й етноциди в межах власної нації тощо). Націоналістичну систему влади визначає передусім національне народовладдя у республіканській чи монархічній формах: влада під контролем народу і/або шляхти, демократична монархія, синтез демократії, аристократії та монархії в одній формі правління, допускання тимчасової диктатури під час війн чи внутрішніх конфліктів тощо.

Імперський світогляд характеризується явною або прихованою (у космополітичному типі) тенденцією до світового чи хоча б регіонального панування. Звідси беруть джерела теорія світових урядів, мондіалізм, глобалізація і різні наддержавні союзи у лібералістів, “новий порядок” у Європі А.Гітлера, “світова революція” й новий світовий комуністичний порядок у комуністів та ін. Націоналізм натомість пропонує витворення системи паритетних міжнародних відносин на основі національних держав, через політику узгодження (балансу) національних інтересів.

Для імперських та космополітичних суспільств характерними є клановість та корумпованість влади, панування різних, відчужених від інтересів народу, псевдоеліт: партійних, олігархічних (фінансових), кримінальних, бюрократичних та ін. Націоналістичні спільноти тяжіють до націократії та народовладдя, для яких характерними є влада контрольованих народом представників цього народу, а також сформування природних національних еліт (духовенства, шляхти, інтелігенції та ін.).

Імперсько-космополітичні спільноти характеризуються економічною несправедливістю і несамодостатністю через постійне обслуговування панівних олігархічних груп та, передусім у лібералістичних суспільствах, –транснаціональних структур.

Вираженням цього стають ідеї надмірного державного регулювання у комуністів чи безконтрольна приватна ініціатива в межах “вільного ринку” у лібералів. Натомість у націоналістичних суспільствах превалюють ідеї національної господарської самодостатності і справедливості розподілу національних багатств та прибутків (звідси, наприклад, великі податки на надприбутки та багатство з метою виключення появи класу олігархів-мільярдерів).

У сфері мистецтва імперський та космополітичний світогляди культивують естетичний нігілізм (інколи під виглядом квазікласичних форм). Ідеться про культивування принципів та практик антимистецтва, котрі фальшують дійсність та маргіналізують, обездуховлюють реципієнта: соцреалізму, авангардизму, постмодернізму, кітч та ін. У сфері культури ці ідеології продукують стратегію культурного імперіалізму (культурного диктату): нав'язування іншим народам своїх культурних чи таких, що вважаються культурними, надбань та цінностей (мови, релігії, мистецтва, економічних доктрин, політичних форм, естради та ін.) з метою підтримки своєї гегемонії. Для культурного (чи культурологічного) націоналізму натомість характерна інша настанова: культивування й утвердження національної ідентичності та національної ідеї того чи іншого народу. Тарас Шевченко так формулював цю настанову: “А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово”⁷. Націоналістичному світоглядові органічно притаманне утвердження естетико-мистецької самобутності: утвердження різних мистецьких форм національної творчості як вираження істини національного буття, розвиток духовності та культивування вартостей тієї чи іншої національної культури. Взагалі культуру націоналізм розглядає як систему національно-духовних вартостей (М. Вебер, П. Рікер), а тому розробляє стратегії культурного націоналізму як духовної експансії (доброзичливого поширення) на основі культурного діалогу. Йдеться про ненів'язливе пропонування іншим народам своїх культурних надбань, ознайомлення з ними, пропагування їх.

Усе сказане вище дозволяє із достатнім ступенем аргументованості розглянути політико-державотворчий потенціал цих антагоністичних ідеологій. Оскільки імперіалізм та космополітизм доволі чітко заперечують роль націй та націоналізму як начебто непотрібних, застарілих чи шкідливих реальностей, то водночас ними нівелюється і вартість національної держави. Їх мета – утворення держав-імперій, держав-колоній чи неоколоній. Прикладами можуть бути: “народна держава” як Третій рейх німецьких націонал-соціалістів, “ліберальні”, “вільні” держави чи мондіалістична (світова) наддержава західних лібералістів, “країни народної демократії” повоєнних комуністів із відповідними країнами-сателітами. На основі таких політичних утворень виникали та виникають різні наддержавні структури із явними чи прихованими державами-гегемонами: СРСР та блок соціалістичних держав Варшавського договору під контролем комуністичної Росії, НАТО чи Північноамериканський економічний союз (НАФТА), підпорядковані США, Співдружність незалежних держав та Євразійський економічний союз із домінуванням Російської Федерації та ін. Щораз відвертішу імперську сутність в сучасності проявляє Євросоюз, контрольований передусім Німеччиною та, меншою мірою, Францією.

Для ідеології націоналізму ключовими є утвердження національної ідентичності як основної з усіх людських ідентичностей, а також теорії перманентної націоналізації (націотворення, національного відродження) як невинного вкорінення в Батьківщину, в національне буття. Як наслідок, проектуючи державу як політичний

дім-прихисток, будь-який націоналізм прагне до створення саме національної держави як основної та природної форми політичного буття народу на його етнічній території. При цьому форма правління відіграє менше значення і тому, скажімо, у французькому чи італійському націоналізмі XIX ст. існували монархістські та республіканські течії.

Характерною особливістю практичної реалізації базових світоглядів є практична відсутність чистих імперських чи націоналістичних державних утворень. Наприклад, утвердження у житті імперських концепцій відбувається обов'язково через спекулювання на окремих націоналістичних ідеях та структурах: патріотизмі, формах національної держави, національно-визвольних війнах і революціях та ін. Як це було, наприклад, у пізній Римській імперії, під час утворення СРСР, у постреволюційній Франції, у гітлерівській Німеччині, в сучасних США, Китаї, Росії, Євросоюзі та ін. Тобто, щоб існувати, бути дієвою і привабливою, імперська політична сила чи державотворча ідеологія мусить вкорінюватися, хоча б частково, в буттєво-історичні, культурні, традиційні реалії певного народу. Так утопічний комунізм стає засобом збереження російської імперії і російського шовіністичного духу в СРСР; панєвропейський білий чи нордистський расизм стає засобом утвердження суто німецького імперіалізму (і тому веде війни з іншими нордичними націями, наприклад, норвежцями чи англійцями); утопічний масонський лібералізм в європейських та американських країнах утверджується, експлуатуючи інституції й здобутки національних держав (створення на їх базі, наприклад, Євросоюзу).

З іншого боку, спостерігаємо і протилежний процес. Коли, наприклад, національні держави, котрі створили Євросоюз, під впливом космополітичної ідеології неолібералізму (з його ідеями мультикультуралізму, глобалізації, секуляризму та ін.) та прихованих імперських амбіцій Німеччини, Франції та США, поступово позбуваються свого суверенітету та національної ідентичності. Тому більшість сучасних держав у світі мають гібридний під ідеологічним оглядом характер, поєднуючи у більшій чи меншій мірі імперські (і тоді вони тяжіють до імперій, колоній чи неоколоній) чи націоналістичні (і тоді вони переважно відповідають типові національної держави) елементи. Прикладами країн, де національна ідея поки що виразно преважує у низці державних сфер можуть бути Швейцарія, Фінляндія, Японія, Південна Корея, скандинавські, балтійські, більшість арабських країн, Хорватія, Словенія, Іран, Туркменістан та ін.

Сумними є приклади спроб інсталяції імперських доктрин в українській політичній історії, що приводило до появи еклектичних, самосуперечливих теорій і практик державотворення: ліберальні соціалісти-інтернаціоналісти періоду Центральної ради (М. Грушевський, В. Винниченко), націонал-комуністи 1920-х (наприклад, Е. Блакитний, М. Скрипник, М. Хвильовий) і 1960-х рр. (наприклад, І. Дзюба), націонал-демократи, а фактично, націонал-ліберали 1990-х і 2000-х рр. (наприклад, В. Чорновіл чи В. Ющенко) та ін. Звідси – крах української національної державності та нівелювання національно-революційних процесів. Звичайно, в процесі державного будівництва можливе інтегрування окремих елементів ліберальних (наприклад, захист прав людини), соціал-демократичних (наприклад, захист соціальних прав) чи псевдотрадиціоналістичних (наприклад, захист прав раси) теорій, але виключно на базі національної ідеї і в межах національної держави (це за умови, якщо вони не мають націоцентричних відповідників у тій чи іншій націоналістичній традиції). В такий спосіб імперські елементи

кардинальним чином трансформуються, перестають бути нігілістичними, підпорядковуються націоналістичним буттєвим максимам і стають конструктивними складовими національної свідомості.

Таким чином, державні перспективи України у ХХІ ст. прямо залежать від вибору правлячими елітами та суспільством базової, фундаментальної ідеології державотворення. І це не якийсь винятковий акт окремого народу. Такий вибір постійно роблять усі країни світу в процесі своєї екзистенції. Не випадково про ключове значення такого вибору для США писав у 2004 р. знаменитий геополітик Семюел Хантінгтон у праці “Хто ми? Виклики американській національній ідентичності”⁸. Отож, в українців, як і будь-якого іншої нації, є три основні шляхи державного будівництва.

Перший – імперський. Спробувати будувати якусь нову українську державу-імперію, на кшталт минулої Київської Русі, намагатися перетворити при цьому світ на себе, повторюючи шлях сучасних Сполучених штатів Америки, Китаю, Росії, Євросоюзу та інших світових наддержав.

Другий – космополітичний. Продовжувати будувати Україну як державу-колонію чи, точніше, неоколонію, перетворюючись при цьому на світ. У нашому конкретному випадку, перетворюючись на шматочок Російської чи західної імперій. Це шлях малих держав у Євросоюзі, латиноамериканських країн на американських континентах, шлях більшості країн Африки чи сателітів Російської Федерації.

Третій – націоналістичний. Будувати свою національну державу, оту шевченківську-“хату”, українську Україну, націоналістичну Українську самостійну соборну державу, щоб залишитись самими собою. Це шлях самобутньої, вільної нації серед інших вільних націй світу.

Перед обличчям національного небуття, котре потужно оголила російська агресія, гаятись із вибором базової ідеології державотворення немає часу. І цей вибір кардинально загострений та простий: або шлях свободи – націоналізм, або чергове рабство – імперіалізм і космополітизм.

¹ Детальніше див. у роботах В. Іванишина: “Нація. Державність. Націоналізм” (1992), “Українська ідея і перспективи націоналістичного руху” (2000), “Внутрішня окупація – війна на знищення” (2006) та ін. (прим. автора).

² Бандера С. Українська Національна Революція, а не тільки протирежимний резистанс // С. Бандера Перспективи Української Революції. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 1998. – С.130–171.

³ Іванишин П. В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко[монографія] / П. В. Іванишин. – К.: Академвидав, 2008. – 398 с.

⁴ Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм / В. Іванишин. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 1992. – С. 35–36.

⁵ Іванишин В. Тезаурус до курсу “Теорія літератури”. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2007. – С. 12–13.

⁶ Іванишин П. Вульгарний “неоміфологізм”: від інтерпретації до фальсифікації Т. Шевченка / П. Іванишин. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2001. – 174 с.

⁷ Шевченко Т. Г. [Передмова до нездійсненого видання “Кобзаря”] // Шевченко Т. Г. Зібрання творів: У 6 т. (вид., автентичне 1-6 томів “Повного зібрання творів у дванадцяти томах”) / [редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін.]. – К.: Наук. думка, 2001. – Т. 5. Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. “Буквар южнорусский”. Записи народної творчості. – С.208.

⁸ Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон / [пер. с англ. А. Башкирова]. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Транзиткнига”, 2004. – 635 с.

Петро Іванишин.

Концепція держави в українському націоналізмі: постколоніальна актуалізація.

У статті розглядається концепція держави крізь світоглядну призму націоналізму як одного із базових суспільних світоглядів. У роботі також окреслюються основні риси антагоністичних щодо націоналізму типів імперських ідеологій: лібералізму, соціал-демократизму, псевдотрадиціоналізму. Висновується, що перспективним у державотворчій практиці сучасності є саме націоналістичне бачення держави як національного колективного “дому” – Української Самостійної Соборної Держави.

Peter Ivanyshyn.

The concept of state in the Ukrainian nationalism: postcolonial update.

The article deals with the concept of the state through the ideological prism of nationalism as one of the basic social outlook. The paper also outlines the main features of the antagonistic types of nationalism on imperial ideologies: liberalism, social democracy, psevdotraditionalism. An author concluded that promising practice in the state today is exactly the nationalist vision of the state as a national collective “home” – Ukrainian Independent State.